

Kijk voor meer IVN-activiteiten in de buurt op de website van onze collega-afdelingen!

gemeente
Peel en Maas

Kerst- en Nieuwjaarswens

De bestuursleden van IVN Baarlo-Maasbree wensen alle leden fijne feestdagen en een gezond 2025 toe!

We begroeten jullie graag tijdens onze activiteiten in 2025.

Ook voor het komende jaar hebben we weer een interessant en leerzaam programma voor jullie samengesteld!!

Els, Anne-Mieke, Suzanne en Laurie

Winterwandeling door het buitengebied van Baarlo

Ook dit jaar organiseren we weer de jaarlijkse winterwandeling. Op zondagmiddag 29 december maken we een mooie wandeling door het buitengebied van Baarlo en laten ons verrassen door wat de natuur ons te bieden heeft.

Na afloop worden we getrakteerd op wafeltjes met warme chocomel! We vertrekken om 14.00 uur vanaf de p-plaats bij de blokhut van Jong Nederland aan de Koeberg in Baarlo. De wandeling is ongeveer 5 km lang. Geef even door of je komt.

Wil je niet mee wandelen, maar wel genieten van het gezellig samenzijn? Laat het even weten en sluit rond 15.30 uur bij ons aan!

Els, Anne-Mieke, Suzanne en Laurie

In Memoriam

Ons bereikte het bericht dat op donderdag 28 november 2024 de heer Piet Mölling op 90-jarige leeftijd is overleden.

Piet was ongeveer vanaf de oprichting van IVN Baarlo-Maasbree betrokken bij onze afdeling. Hij was vele jaren actief als bestuurslid en heeft zelfs tien jaar lang de functie van voorzitter vervuld.

Zijn verbondenheid met de natuur was enorm; hij heeft zich vele jaren ingezet voor het behoud ervan en hij heeft mooie initiatieven genomen om de biodiversiteit te ondersteunen.

Piet was graag in de natuur en vooral onze gevleugelde vrienden de vogels hadden zijn speciale aandacht.

We zijn blij dat Piet tot op hoge leeftijd actief is geweest en we zullen nog vaak aan hem denken!

Bestuur en leden IVN Baarlo-Maasbree

De Nationale Tuinvogeltelling wordt sinds 2001 georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland. Dankzij de Tuinvogeltelling weten deze organisaties hoe vogels in de winter onze tuinen gebruiken. Met die informatie kunnen ze vogels beter helpen en beschermen. Doe ook mee; het is leuk en nuttig!

Tel op vrijdag 24, zaterdag 25 of zondag 26 januari 2025 één keer een half uur de vogels in uw tuin of op uw balkon.

Noteer alle waarnemingen van een soort en geef het hoogste aantal door van een soort die u tegelijk hebt gezien.

Kijk voor meer informatie op:

<https://www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling>

Help de vogels de winter door

De vogels zijn inmiddels door de rui en hebben nieuwe, warme waterdichte veren. Ze kunnen de wereld weer aan: regen, storm en vorst. De vogels die niet wegtrekken naar het warme zuiden bereiden zich nu verder voor op de naderende winter door een optimale hoeveelheid vet op te bouwen, te rusten en niet ziek te worden. Daarbij kan jij ze helpen in je tuin.

Om de winter in Nederland te overleven, moeten vogels goed opvetten: precies zwaar genoeg worden om nog wel snel en wendbaar te zijn, maar óók reserves te hebben voor de vrieskou. Veel vogels kan je daar niet bij helpen, maar de vogels in je tuin wel. Liefst met natuurlijk voedsel, maar een beetje bijvoeren kan ook.

Het allerfijnt is het als vogels in de tuin natuurlijk eten vinden, zoals zaden, pitten, insecten en rottend fruit. Laat uitgebloeide bloemen dus staan zodat ze de zaden kunnen eten: kaardenbol, zonnebloem, teunisbloem, zonnehoed, wilde peen, enzovoort.

Laat ook waar het kan de afgevallen bladeren liggen of veeg ze onder de heg, want daaronder overwinteren spinnetjes, insecten, wormen en andere kleine diertjes. Goed voor hen, maar ook lekker voor vogels die insecten eten. Lijsters of andere tuinvogels kunnen verwoed in een paddenstoel hakken, dan zijn ze ook vaak op zoek naar slakjes of de larven van insecten. Tenslotte is het goed om in de herfst nog een bessenstruik of fruitboompje te planten, zoals een vuurdoorn, appel- of kersenboompje, lijsterbes of braam. Het kan geen kwaad om wat bij te voeren in een groene, vogelvriendelijke tuin. Denk aan rottend fruit en fruitresten. Doorgesneden appels en peren pikt makkelijk voor ze. Dat vinden merels en lijsters lekker, maar andere tuinvogels hebben hun eigen voorkeuren voor wat ze eten en waar ze dat graag doen. Vogels zijn ook gebaat bij een plek waar ze beschut kunnen slapen of zich terugtrekken bij guur weer. Dat kan in een lekkere dichte stekelstruik of groenblijvende naaldboom, zoals hulst of taxus. Ook die kun je nog prima planten in de herfst.

Kleinere vogels slapen en schuilen ook in nestkasten. Heb je nog geen nestkast in je tuin, dan is dit het perfecte moment om er een op te hangen. Heb je wel nestkasten, maak ze dan nu schoon, zodat vogels die er overnachten of schuilen, geen last hebben van achtergebleven veerluizen of andere parasieten. Kort samengevat gooi je het oude nestmateriaal eruit en borstel je de nestkast goed schoon met heet water.

Wij mensen kampen in de herfst met allerlei virussen en bacteriën, maar daarin staan we niet alleen. Bijna alle dieren zitten met hetzelfde probleem en moeten de ziektes die ze oplopen overwinnen of eraan sterven. Zorg dus alsjeblieft dat vogels niet ziek worden op jouw voertafel of silo. Daar komen ze namelijk onnatuurlijk dicht bij elkaar om te eten en ligt onderlinge besmetting op de loer. Hygiënisch voeren doe je zo:

- Voer hoeveelheden die voor de avond op gaan, zodat er geen resten overblijven. Als het blijft liggen en nat wordt, krijg je een rottende, ongezonde bende.
- Borstel of schud voerhuisjes, voertafels en silo's regelmatig schoon. Silo's zijn zo ontworpen dat de zaden niet snel nat worden, maar met regen en wind is het niet uitgesloten. Als de zaden klonteren, moet je ze weggooien. Veel silo's kunnen in de vaatwasser.
- Ontsmet voerplaatsen af en toe met kokend water.
- Vetbollen en vogelpindakaas kunnen sneller bederven met zacht, nat weer. Het vet ruikt dan vies, er komt een zwarte of witte waas over of de zaden erin beginnen te kiemen. Haal het voer weg als dit gebeurt en vervang het een week later met vers voer.

Als de winter eenmaal aanbreekt, zullen veel vogels massaal onze tuinen weer opzoeken, zoals ieder jaar. Met minder 'natuurlijk' leefgebied worden onze tuinen steeds belangrijker voor ze. Als we onze tuinen geschikt maken voor vogels, zijn er behoorlijk wat soorten die we zo kunnen behouden in ons land. Ook een kleine tuin, of een balkon, want het gaat juist om al die kleine stukjes bij elkaar: die vormen een enorm natuurgebied, zonder dat we het doorhebben.

Tekst: Vogelbescherming Nederland
Bron: Nature Today

Hoe komt een vlinder de winter door?

De winter is een tijd dat de meeste insecten, dus ook de meeste vlinders, niet actief zijn. De lage temperatuur en het gebrek aan voedsel maken dat ze in winterrust gaan. Hoe ze dat doen, is per soort verschillend. Er zijn vlinders die als eitje overwinteren, maar anderen weer als rups, als pop of als vlinder. Sommige vlinders trekken zelfs weg.

Een van de ei-overwinteraars is de sleedoornpage. Deze vlinder leeft vrij verborgen, en om te onderzoeken hoe het gaat met deze vlinder zoekt men de eitjes in de winter. De sleedoornpage vliegt vanaf eind juli tot eind september en de eitjes worden in die tijd afgezet op sleedoorn, de waardplant waarop de rupsen zijn gespecialiseerd. De rupsen komen pas in het voorjaar tevoorschijn, tussen eind maart en begin april. Dat is het moment dat de nieuwe blaadjes verschijnen en die zijn lekker mals, voedselrijk en hebben nog niet teveel afweerstoffen.

Veel mensen reageren ongeloofig als ze horen dat er rupsen zijn die overwinteren. Rupsen lijken zeer kwetsbaar en niet bestand tegen de gure omstandigheden die in de winter kunnen voorkomen. Toch zijn er heel wat vlinders die als rups de winter in gaan. Het gaat om vlinders uit diverse families: de blauwtjes, de dikkopjes en de zandoogjes. Een voorbeeld van een vlinder die overwintert als rups is de kleine vuurvlinder. Alle soorten die als rups overwinteren zijn bestand tegen vorst. Ze kunnen antivries aanmaken zodat de vitale delen intact blijven.

Bekende vlinders die als pop de winter doorbrengen zijn de koolwitjes. Zowel klein geaderd witje, als klein en groot koolwitje, maar ook de nieuwkomer het scheefbloemwitje, zijn popoverwinteraars. Een ander lid van de witjesfamilie is het oranjetipje en ook deze is nu als pop ergens in de plantengroei aanwezig. Dit is een echte voorjaarsvlinder die vliegt in april en de rupsen verpoppen al in juni. Dan gaan ze op zoek naar een plek waar ze veilig een maand of acht tot negen kunnen overleven. De graslanden waar ze als rups leven zullen in die tijd natuurlijk worden gemaaid of begraaasd en daarmee zouden ook de poppen worden verwijderd. Vandaar dat de rupsen – om te verpoppen – bomen en struiken opzoeken, want die blijven meestal wel de winter overstaan.

Voor veel mensen is het verrassend om te horen dat er ook in de winter vlinders zijn. Van nachtvlinders kunnen ze zich dat nog wel voorstellen, maar voor die warmte minnende en zon aanbiddende dagvlinders verwacht je dat niet. Toch zijn er vlinders die op deze manier, als vlinder dus, de winter doorkomen. Het zijn ook de eerste vlinders die je in het vroege voorjaar te zien krijgt. Dat is logisch, want ze hoeven alleen nog maar uit hun winterslaap te komen, op te warmen en ze kunnen vliegen en door u gezien worden.

In de koude maanden zijn ze natuurlijk wel aanwezig, maar niet actief. Ze hebben hun spijsvertering op een heel laag niveau gebracht, hebben vocht uit hun lichaam verwijderd en hebben een antivries aangemaakt, vergelijkbaar met de antivries die wij in onze auto's gebruiken om bevriezing te voorkomen. Zolang het koud is werkt dat prima, maar als er midden in de winter warme dagen zijn – van boven de tien graden – met een zonnetje erbij, dan wordt het een probleem. Ze ontwaken dan te vroeg uit hun winterslaap en dat kost enorm veel energie. Als het vervolgens weer koud wordt, moeten ze weer terug in winterslaap. Dit betekent dat vlinders uitgeput raken en het voorjaar niet halen. Door klimaatverandering zien we dat er veel zachte winters zijn en dit probleem alleen maar groter wordt. De dagpauwoog, de kleine en de grote vos overwinteren in schuurtjes, houtstapels, maar ook binnenshuis. Het beste dat je kunt doen met een vlinder die in de winter binnenshuis actief wordt en misschien zelfs rond gaat vliegen, is deze op een koele of zelfs koude plek weg te zetten. Een schuurtje, garage of onder een afdak bijvoorbeeld.

Er zijn ook soorten die in struiken en in houtstapels overwinteren. De citroenvlinder en de gehakkelde aurelia bijvoorbeeld. Wees daarom terughoudend met snoeien en opruimen in uw tuin voor de winter. Haal voor de winter weg wat echt weg moet, maar laat staan wat kan blijven staan, want daar zitten eitjes, rupsen, larven en nog veel meer leven in. Beperk u tot het weghalen van planten die echt in de weg liggen of staan, maar laat zoveel mogelijk ongemoeid. Er kunnen vlinders in overwinteren, maar zeker ook eitjes, rupsen en poppen.

Er zijn ook trekvlinders; een zeer algemene en bekende trekvlinder is de atalanta. Ieder voorjaar komen deze vanuit zuidelijkere streken in Europa naar het noorden. Ze vliegen deels door naar Scandinavië. Ze komen hier aan in april en mei, planten zich voort en sterven. De nakomelingen vliegen vanaf eind juli en in die periode zijn ze vaak veel talrijker dan in het voorjaar. In de zomer en nazomer zijn het vlinders die erg veel en lang nectar verzamelen. Ze kunnen dan ook in flinke aantallen bij elkaar in je tuin zitten als je daar voldoende nectar leverende planten hebt staan, zoals bloeiende klimop in oktober. Ze verzamelen daar de brandstof om de trektocht naar het zuiden succesvol af te leggen. Een aantal vliegt trouwens niet meer weg, maar blijft in de winter hier. Nu er, door de verandering van het klimaat, vaak zachte winters zijn, kunnen ze die ook overleven. Ze gaan namelijk niet in winterslaap, zoals dagpauwoog en citroenvlinder die prima tegen de vorst kunnen, en zullen in een strenge winter niet overleven.

Bron: Nature Today
Tekst: Vlinderstichting

De wintervlinders vliegen weer

Vlinders worden vooral geassocieerd met zonnig en warm weer, maar er zijn ook soorten die op hele andere momenten rondvliegen. De wintervlinders bijvoorbeeld. In Nederland hebben we drie verschillende soorten: de kleine wintervlinder, de grote wintervlinder en de berkenwintervlinder. Deze nachtvlinders vliegen vanaf november en terwijl het overgrote deel van de natuur in rust gaat, zijn wintervlinders al druk met de voortplanting. Het zijn alleen de mannetjes die je ziet vliegen, want de vrouwtjes hebben nauwelijks tot geen vleugels. Zij zit op een boom en verspreidt feromonen, waarmee ze mannetjes naar zich toe lokt. Na de paring legt ze haar eitjes en stelt daarmee de volgende generatie veilig. De rupsen komen in het voorjaar uit, precies op tijd voor verse blaadjes.

Tekst: Nature Today

Foto: Berkenvlinder ♂ door Els

Op zoek naar paddenstoelen in het Raayerbos

Op zaterdagochtend 2 november is het aanvankelijk nog behoorlijk druilerig weer. Maar rond 9.00 uur vallen er alleen nog een paar spatjes regen en gaan we vol goede moed met 13 belangstellenden vanaf de blokhut op pad. Onze gids geeft eerst een korte uitleg: de levende wezens op aarde zijn verdeeld over vier rijken: bacteriën, schimmels, planten en dieren. Vandaag houden we ons bezig met het rijk van de schimmels, ook het rijk van de Fungi genoemd.

We worden elk jaar weer betoverd door de bijzondere eigenschappen van de Fungi en ze zijn niet alleen nuttig voor de natuur, maar ook voor de mens. Schimmels zijn specialisten in het afbreken van dood organisch materiaal en daardoor zijn ze zeer grondige schoonmakers van de natuur. Zo verteren ze bladeren en takken en zorgen ze er op die manier voor dat het bos niet omkomt in zijn eigen afval. Ook werken sommige schimmels samen met wortels van bomen; ze helpen om voedingsstoffen en vocht uit de bodem te halen en geven dit door aan de wortels. In ruil daarvoor krijgt de schimmel suikers van de boom om te groeien. Je hebt ook parasitaire schimmels zoals de Honingzwam, het Meniezwammetje en de Berkenzwam. Deze schimmel dringt een verzwakte boom binnen en tast met zijn schimmeldraden de gastheer aan en in veel gevallen zal dat tot de dood van de boom leiden.

Zoals te zien op de foto wandelen we in een prachtig herfstdecor met fantastische kleuren.

De eerste paddenstoel die we zien is de Oesterzwam; een van de weinige soorten die naast de bekende Champignon goed gekweekt kan worden. Langs het pad staan enkele Narcisridderzwammen te herkennen aan de zwavelgele lamellen, hoed en steel en het ‘ridderzwammengootje’ bij de aanhechting van de lamellen.

Op een oude boomstronk staat de Grijszame buisjeszwam te pronken samen met enkele Elfenbankjes. We lopen verder en zien een mooie groep met Nevelzwammen die het einde van de herfst aankondigen. We zien ook de fotogenieke Geweizwammetjes staan:

We lopen verder en zien enkele Witte kluifzwammen en de Gekraagde aardster. Op de afgevalen bladeren van de Amerikaanse eik staan duizenden Draadknotszwammetjes. Het is elk jaar weer een feest om ze te ontdekken en te bewonderen. We zien ook enkele Parelstuifzwammen die staan te pronken en het lijkt of de pareltjes licht geven. Wat verderop ligt een omgevalen berkenboom. Hier ligt een oud exemplaar van de Echte tonderzwam en op de boom staat een Grote bloedsteelmycena en de Spekzwoerdzwam.

Ook zien we diverse Honingzwammen die in Duitsland Hallimasche worden genoemd en daar als een eetbare paddenstoel worden gezien en door veel mensen ook daadwerkelijk gegeten worden.

We slaan een bospaadje in en gaan op zoek naar het Muizenstaartje, er staat ook Geelwitte russula, Berijpte russula en Gewone fopzwam.

Op een boomstronk staat de Scherpe schelpzwam. Op een kegel van een Zeeden staat een dennenkegelzwam.

Langs het pad staat ook Kaneelkleurige melkzwam en Levermelkzwam. We zien ook de Botercollybia, de Gewone krulzoom en de Gele aardappelbovist.

We slaan aan het einde van het bospad af naar links en gaan meteen weer rechtsaf een nog kleiner paadje in. Hier groeien verschillende soorten mossen uitbundig en we zien een Grote stinkzwam waar de slijmerige groene sporenlaag al door de vliegen en kevers is opgegeten, hierdoor is de typische aasgeur ook verdwenen.

Er staat een mooie Parelamaniet we bewonderen de manchets en de kleine velumresten die als pareltjes op de hoed liggen. Deze amaniet heeft de bijnaam “blozer” omdat hij bij ouderdom en kneuzing snel een roze kleur krijgt. We lopen verder en zien een verse Kastanjeboleet (bij het indrukken van de onderkant van de hoed verkleurt deze paddenstoel blauw) en op een tak staat een Gele trilzwam. Verderop staat Paardenhaartaailing; een heel klein paddenstoeltje met een steeltje dat doet denken aan een haar van een paard. We zien de Teervlekkenzwam met de guttatiedruppels die ontstaan doordat de paddenstoel tijdens zijn groei grote hoeveelheden vocht opzuigt en het overschot aan water kwijt moet.

Gekraagde aardster

Op een boomstronk staat Heksenboter, we zien de Valse hanenkam en verderop de Zwartpurperen russula en enkele verse exemplaren van de Gewone zwavelkop en van de Rode zwavelkop. We lopen langzaam terug naar ons beginpunt en zien nog een Roodgerande houtzwam en tot ons genoeg een mooie Vliegenschwam; want een paddenstoelenwandeling is zonder deze mooie paddenstoel niet compleet. We lopen nog even door de Secret garden en zien een Bruine ringboleet en nog enkele Vliegenschwammen. Als toetje zien we het Plooiwaaierje op een afgebroken berkentak. Wat hebben we vanmorgen nog meer gezien: Langsteelfranjehoed, Gele korstzwam, Roodbruine schijnridderzwam, Heksenbier, Oorzwammetje op dode tak, Dennenmoorder, Gewone fopzwam, Koningsmantel of Purpergele ridderzwam, Paarse dennenzwam, Helmmycena, Blauwe kaaszwam en Meniezwammetje.

Rond 11.45 uur zijn we terug bij ons beginpunt na een mooie ochtend vol leuke verrassingen, waarbij naast de mooie paddenstoelen het hoge bijna muisachtige geluidje van het Goudhaantje vanuit de dennenbomen ons ook betoverde.

Een prachtige slijmzwam

Op een van mijn wandelingen zag ik onlangs op een stuk vermolmd hout een mooie zwam met een rozerode kleur. Het was een slijmzwam met de naam Rossig buiskussen. Je kunt zien op de foto waarom het buiskussen heet. Deze slijmzwam bestaat namelijk uit dicht op elkaar gepakte minuscule buisjes. Het Rossig buiskussen (*Tubifera ferruginosa*) is een eencellig organisme, dat niet behoort tot het rijk van de dieren, planten of schimmels (waartoe de paddenstoelen behoren). Het is een groep organismen die zich van alle andere levensvormen onderscheiden. Voorheen werden de slijmzwammen ofwel Myxomyceten wel tot het rijk der schimmels gerekend, maar tegenwoordig worden ze in een apart rijk, naast planten, dieren en schimmels onder gebracht. De positie van deze groep is sterk aan verandering onderhevig en staat nog ter discussie als gevolg van DNA onderzoek.

We zien hier dus geen paddenstoel, maar het plasmodium; een eenheid van samengesmolten cellen van een slijmzwam die zijn uitgegroeid tot een kolonie. Hoe ziet de levenscyclus van een slijmzwam eruit?

Het begint allemaal bij een spore; een spore is een voortplantingscel.

Paddenstoelen en varens planten zich ook voort via sporen. Sporen zijn de primitieve voorlopers van zaden. Een spore bevat geen reservevoedsel, zoals een zaadje dat wel heeft. Uit een zaadje kan direct een hele plant groeien, bij een spore is er meer nodig.

Als de omstandigheden gunstig zijn, zoals vochtigheid, temperatuur en zuurgraad kiemt de spore. Uit een spore van een slijmzwam komen na kieming één tot vier eencellige organismen (amoeben) tevoorschijn. De amoeben voeden zich met bacteriën en schimmels. Als ze groot genoeg zijn begint de celdeling en kunnen in korte tijd omvangrijke kolonies ontstaan.

Bij slijmzwammen komen na de kieming twee types amoeben vrij: myxamoeben en myxomonaden. Als de omstandigheden gunstig blijven, gaan de myxomonaden en de myxoamoeben paarsgewijs versmelten. De slijmerige massa neemt enorm toe en wordt het plasmodium genoemd. Het plasmodium kan zich verplaatsen, op zoek naar voedsel zoals micro-organismen en schimmels en na verloop van tijd ontstaan er sporenlichamen. Het plasmodium verdwijnt na een tijd en een plakkaat met sporen blijft achter. De sporen worden door de wind of door dieren bijvoorbeeld slakken verspreid.

Slijmzwammen komen veel voor, maar zijn meestal onopvallend. Er zijn momenteel in Nederland een kleine 400 soorten bekend. In de afgelopen 40 jaar is het aantal beschreven soorten verdubbeld. Een beperkt aantal soorten heeft een Nederlandse naam zoals Heksenboter, Blote billetjeszwam of Bloedweizwam, Gewoon ijsvingertje, Zilveren boomkussen en het Rossig buiskussen.

Tekst en foto: Els

Korstmossen in beeld

Tijdens de herfstwandeling bij de Ravenvennen hebben we verschillende soorten korstmossen kunnen bewonderen. In dit artikeltje staat informatie over deze interessante verschijning. Korstmossen zijn samenlevingsvormen van algen met een schimmel. In korstmossen leven de schimmels van de door algen aangemaakte voedingsstoffen: suikers die ze onder invloed van licht maken van CO₂ en water. Korstmossen zijn dus afhankelijk van licht en water en hebben geen wortels. Korstmossen op bomen groeien vaak aan de zuidwestkant, omdat daar de grootste beschikbaarheid van licht en water is. Luchtverontreiniging en verdroging kunnen de groeiplaatsen van korstmossen veranderen.

Korstmossen worden beschouwd als een belangrijke indicator voor de luchtkwaliteit. Er is zelfs in Nederland een heel meetnet opgezet om korstmossen te monitoren, om daarmee gegevens te kunnen verzamelen over de veranderende luchtkwaliteit. Bijvoorbeeld veel stikstofneerslag vertaalt zich in het voorkomen en verdwijnen van sommige korstmossen.

Korstmossen zijn erg mooi om te zien, maar het is niet altijd even gemakkelijk om ze goed te fotograferen. Winterse omstandigheden kunnen net even dat “stukje extra” geven voor je foto. In de winter, als er weinig groeit en bloeit en er dus weinig opvallende kleur is in de natuur, vallen korstmossen meer op. Vooral wanneer je er meer op let! In eigen tuin kun je vaak al meerdere mooie soorten vinden op boomtakken en stammen, struiken of op tegels, steen en dakpannen. Sommige korstmossen zijn heel fraai van structuur en kleur. In de winterperiode zijn ze vaak ook op zijn mooist door de vochtige omstandigheden.

In ons land zijn het slakken, insecten, rupsen en grotere dieren zoals herten, die korstmos eten. Ook zijn korstmossen een schuilplaats voor allerlei kleine beestjes en vogels gebruiken korstmos voor hun nest.

Kopjesbekermos, foto: Laurie

Een mooie ochtend bij de Ravenvennen

Op zondag 17 november is het nog behoorlijk zacht voor de tijd van het jaar. Bij ons vertrek vanuit Baarlo regent het nog een beetje, maar zoals zo vaak; als we eenmaal op pad gaan, komt het zonnetje door de wolken en genieten we volop van een prachtige ochtend.

Om 9.30 uur wandelen we met een groep van 13 belangstellenden het natuurgebied de Ravenvennen in. Al vrij snel horen we de Raaf, de vogel waaraan het gebied zijn naam dankt.

Het natuurgebied de Ravenvennen is onderdeel van de Maasduinen en wordt beheerd door het Limburgs landschap. In 1942 deed het Limburgs Landschap de eerste aankoop in dit gebied en door de zeer versnipperde eigendomssituatie waren bijna 200 koopaktes nodig, voordat de huidige oppervlakte natuurterrein gerealiseerd kon worden. Nog vrijwel jaarlijks koopt de Stichting nieuwe percelen aan. Het natuurgebied Ravenvennen is inmiddels zo'n 400 hectare (4 km²) groot. Het bestaat uit naaldbos, heide, vennen, broekbos, stuifduinen en oud cultuurland met houtwallen.

De Ravenvennen zijn ontstaan tegen het einde van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden. Toen lag de rivierbedding van de Maas regelmatig droog en blies de wind het zand eruit. Daar waar planten of bomen dit zand tegenhielden ontstonden verhogingen die uitgroeiden tot duinen. In het verleden lagen de vennen in een weids heidelandschap. Aan het begin van de 20^e eeuw zijn de heidevelden beplant met naaldbossen ten behoeve van de mijnbouw.

Rond 1935 was vrijwel het hele gebied beplant. De vennen kwamen bijna allemaal in het bos te liggen of werden ontgonnen tot akker- en tuinbouwgrond. Door de bovenlaag van de akkers af te plaggen is een aantal van de oorspronkelijke vennen in ere hersteld. De vennen staan door een harde kleilaag in de bodem niet in contact met het grondwater. Ze worden uitsluitend gevuld met regenwater. Regenwater is arm aan voedingsstoffen en vrij zuur. Door de venige bodem ziet het water er vaak wat zwart uit. Langs de oevers van de vennen groeit ook Veenmos; een heel bijzondere plant. Veenmos heeft het vermogen om 40 maal zijn eigen gewicht aan water op te nemen. Bovendien groeit Veenmos niet op de grond, maar in het water of bovenop andere veenmosplanten. De plant kan dan ook leven van uitsluitend regenwater. Een aantal vennen is wat voedselrijker, dat zien we door de groei van waterlelies.

De Vlinderstichting heeft in 2011 de Ravenvennen uitgeroepen tot libellenreservaat. De redenen hiervoor zijn: het libellenvriendelijke beheer door Stichting het Limburgs Landschap, de aanwezigheid van veel libellen, waaronder Rode Lijst-soorten en het feit dat bezoekers er goed kunnen genieten van de grote libellenrijkdom. Veel libellensoorten hebben een voorkeur voor voedselarme en zure vennen. De plantengroei is gevarieerd en doordat het water vrij zuur is komen er geen vissen voor die de libellenlarven kunnen opeten.

Insecten zijn er vandaag niet veel te bewonderen; er staat wel nog een behoorlijk aantal soorten paddenstoelen zoals: Boompuist, Nevelzwam, Gewone zwavelkop, Geelwitte russula, Paarse schijnridderzwam, Kastanjeboleet, Botercollybia, Aardappelbovist, Mosklokje, Graskleefsteelmycena, Melkzwam, Gekraagde aardster, Zwartpurperen russula, Vliegenschwam, Gewone krulzoom, Roodbruine schijnridderzwam, Gele trilzwam, Oranje druppelzwam, Paardenhaartaailing en Paarse knoopzwam. Er staan zelfs nog enkele verse exemplaren bij en dat is voor deze tijd van het jaar wel heel apart te noemen.

Maar het meest in het oog springen de korstmossen; ze zijn te vinden op dode takken die langs het pad liggen, maar ook bovenop weidepalen en natuurlijk op dode boomstammen.

Het meest algemeen is het Schildmos, maar we zien ook het Kopjesbekermos; een prachtige verschijning in de vorm van honderden bekertjes die oplichten in de zon.

Op een dode boom staat een roodachtige massa; we proberen te achterhalen wat het is; een slijmzwam of een korstmos.

We komen in het gebied waar de meeste vennen liggen aan de voet van de Wittenberg een prachtig voorbeeld van een paraboolduin. In de luwte van dit duin ligt in een uitgestoven laagte het grootste vennencomplex. Paraboolduinen ook Maasduinen of rivierduinen (duin met zand uit een drooggevalle rivier) genoemd, zijn hoefijzervormige duinen die ontstaan zijn door lokale verstuiwingen van zand. Door de harde westenwind werd het zand van een gewone duin steeds verder weg geblazen waardoor een hoefijzervormige duin ontstond.

We bewonderen de kleuren van het Pijpenstrootje dat mooi gelig afsteekt in het landschap. De vennen staan vol met water en op sommige plekken staat de Dopheide nog in bloei. Op de uitgebloeide aren van het Pijpenstrootje staat Moederkoorn. Deze schimmel werd door vroedvrouwen bij bevallingen toegepast om weeën op te wekken, de afdrijving van de nageboorte te versnellen of om een abortus op te wekken. Een minder gevaarlijke toepassing van deze grassoort was het gebruik bij de fabricage van pijpen. Men rolde een stengel mee in de klei van het rookkanaal en bij het bakken verbrandde de plant en bleef er een mooi rookkanaaltje over.

We vervolgen onze wandeling en na een tijdje zijn we weer terug bij ons vertrekpunt. Het was een mooie ochtend vol met verrassingen!

Grote bloedsteelmycena tussen korstmos

Mosklokje

Oranje druppelzwam

Paarse knoopzwam